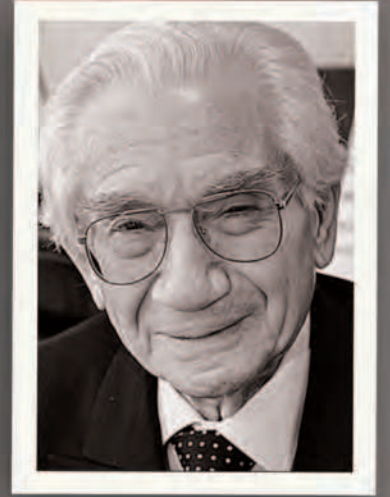
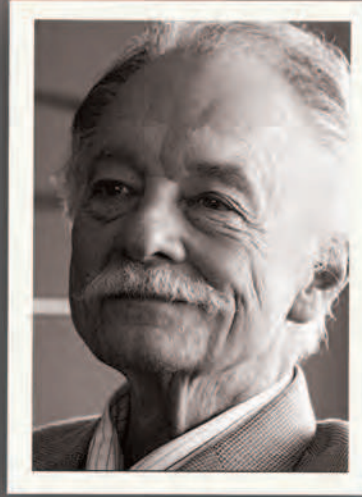

ÜSKÜDAR

KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET DERGİSİ 13

Düşünce ve Sanat Dünyamızda

Hazan Rüzgarı

Gelenekselden
Güncele
Sanatın
Penceresi

Editörden

Merhaba...

Sizleri Üsküdar'ın on üçüncü sayısında buluşmanın memnuniyet ve heyecanı içerisinde selamlıyoruz.

Üsküdar Dergisi on üçüncü sayısında da ilk sayısında olduğu gibi hem Üsküdar'ın, hem de İstanbul başta olmak üzere tüm cihanın kadim tarihini ve kültürel birikimini anlamayı, anlamlandırmayı, günümüze taşıyıp geleceğe aktarmayı ve bunu yaparken sizleri şahit tutmayı görev edinmiştir.

2021 yılı fikir ve sanat dünyamız için adeta hazan mevsimi olmuş, toplumumuzun önemli simaları bir bir aramızdan çekilmeye başlamıştır. Dergimizin bu sayısında vefâyât bölümünü bu insanlara ayırdık. Sezai Karakoç, Teoman Duralı, Mustafa Yazgan, Alaeddin Yavaşca gibi sanat ve fikir dünyamızın kayıplarını andığımız yazılarımızı dikkatinize sunuyoruz.

Derginin ikinci bölümü ise genellikle birbirine zıt meclislerde zikredilmeye gayret (!) gösterilen geleneksel ve modern sanatlar. Bu minvalde yazarlarımızın her iki saha için de değerlendirmeleri, gençliğin geleneksel sanatlarla ilişkisi, teknolojinin geleneksel sanatlarda kullanımı, zanaat ve sanat ilişkisi ve “eser”in hukuki durumuyla ilgili yazılar kaleme alındı.

Önceki sayılarımızda olduğu gibi hem Üsküdar'ın hem Türkiye'nin manevi dünyasına, tarihine ve kültürüne dair yazılarımız derginin diğer bir ağırlık noktasını oluşturuyor. Bunun yanında fikir, sanat ve edebiyat konulu yazılarımız da bu sayıyı zenginleştiren çalışmalar olarak dergimizde yer almaktadır.

Bizi sizlerle buluşturmak için, samimiyet ve sabırla gayret eden Üsküdar Belediye Başkanımıza ve mesai arkadaşlarına teşekkür ediyor, yeni sayımızda buluşmak niyazıyla hepinizi kemali hürmet ve muhabbetle selamlıyoruz.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ADINA SAHİBİ
Hilmi Türkmen

YAYIN KURULU
Ahmet Emre Bilgili
Beşir Ayvazoğlu
Coşkun Yılmaz
Erhan Afyoncu
Hayati Develi
İskender Pala
M. Fatih Andı
Mustafa S. Küçükbaşçı
Özkul Eren
Yunus Uğur

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
M. Fatih Andı • Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mesut Meyveci
Hüseyin Hilmi Erdem

EDİTÖR
Serkan Osmanlioğlu

GRAFİK TASARIM
Özkul Eren

FOTOĞRAF
Esat Coşkun
Üsküdar Belediyesi Arşivi
SMEY Arşivi

GRAFİK UYGULAMA
SMEY
Bülent Avnamak

2021-2

BASKI

Hat Baskı Sanatları
Litros Yolu 2 Matbaacılar Sitesi A Blok No: ZA 5
Topkapı-İSTANBUL
Tel: 0212 567 77 66 - 674 58 56 • Faks: 0212 613 75 96
www.hatbaski.com

**ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ**

İLETİŞİM
Üsküdar Belediyesi
Kültür İşleri Müdürlüğü
Mimar Sinan Mah.
Çavuşdere Cad. No: 35
Tel: +90 216 531 30 00
Web: www.uskudar.bel.tr
e-mail: uskudardergisi@uskudar.bel.tr

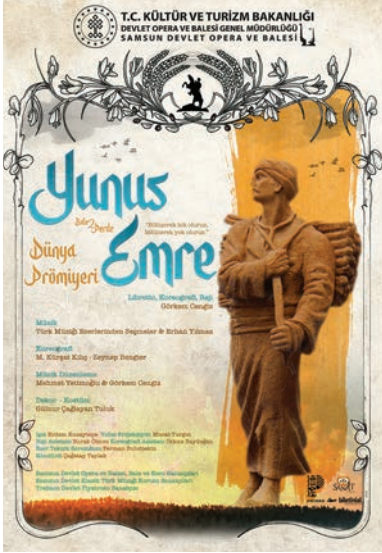
“Dergide yayınlanan yazılara şu linkten ulaşabilirsiniz:
<https://independent.academia.edu/UskudarDergisi>”

İçindekiler

10

Hayati Develi

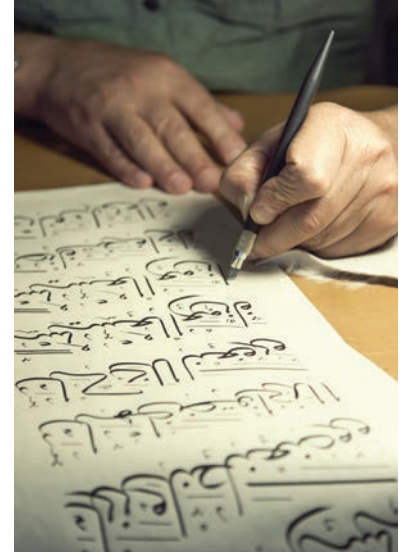
**Geldi Geçti
Yılım Benim**

92

Çiğdem Önkol Ertunç
Rıdvan Ak

**Geleneksel Sanatlara Dair
Bir Değerlendirme**

86

Ayşe Çıpan Büyükcım

**Tanpınar
Romanlarının Daimî
Yan Rolü: Apartmanlar**

04 Bir Resim, Üç Yorum

Beşir Ayvazoğlu, M. Fatih Andı, Coşkun Yılmaz

**16 Hırka-ı Saadet Dairesi ve Emanât-ı Mukaddese
Devr-i Cumhuriyette "Mahrem" mi Olmuştu?**

İsmail Kara

27 Sezai Karakoç'un Vefatına Tarih

İskender Pala

28 Bir Fecir Mimarı: Sezai Karakoç

Yılmaz Daşcıoğlu

32 Yaşamıyor Gibi Yaşayarak Bir Davanın Sesi Olmak: Sezai Karakoç

Özlem Fedai

39 Sezai Karakoç Bizi Neye Davet Ediyor

Dursun Ali Tökel

**44 "Hay Bin Yakzan" dan "Diriliş" e: Karakoç Düşüncesinde Kendilik Bilinci,
Varlık Tasavvuru ve Medeniyet Anlayışı**

Mesut Koçak

49 Sezai Karakoç'un İzinde Sanat ve Edebiyatla Dirilmek

Rumeysa Cansever

148

Hatimed Miral

Jackson Pollock ve Sanatsal Üretim Sınırları

170

Serkan Osmanlıođlu

A. Haluk Dursun Kütüphanesi

54 **Bir Diriliş Kitabı: Yitik Cennet**

Zeynep Topal

58 **Sezai Karakoç Niçin Büyüktür?**

Mustafa Kara

60 **Üstad Sezai Karakoç'a Üç Ziyaretin Hatırası**

Ahmet Emre Bilgili

66 **Büyükdağ**

Ömer Fatih Andı

68 **Älem Öldü, Bilge Dirildi**

Mücahit Erboğa

107 **Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?**

Gülrihal Küpeli

111 **Geleneksel Sanat ve Zanaat İlişkisi**

Seher Aşıcı

122 **Geleneksel Sanatlarda Teknoloji Kullanımı**

Savaş Çevik

128 **Sanat Pratiğinin Dönüşümü: Sanat ve Tasarım İlişkisi**

Hanma Algül

133 **Karşıdan Bakmak: Çağdaş Sanat ve Kolektif Bellek Üzerine Bir Deneme**

Sena Kaplan

138 **10 Sanatçıda Ortadoğu**

Samet Karagöz

158 **Sanat Eserlerinde Eser Kavramının Çerçevesi ve Geleneksel Sanatlar**

Ahmet Akcan

165 **Üsküdarlı Çocuklarımızın Eğlenceli Bilgi Yuvası Çocuk Kütüphaneleri**

Yakup Öksüz

173 **11. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu**

Serkan Osmanlıođlu

Dursun Ali Tökel

Sezai Karakoç

Bizi Neye Davet Ediyor?

*Devlet, Dünya
Devleti olmaya
doğru gider.
Dünya Devleti
ama dünyacı
devlet değil.*

Batı'da olduğu gibi bizde düşünce ve şiir felsefe ve sanat alanları gibi kesin bir farkla iki farklı kolda gelişmedi. Batı'da bir yanda Baconlar varken aynı anda Shakespeare de boy gösteriyordu. Bacon'a felsefeci diyoruz, Shakespeare'e şair. Fransa'da bir yanda Descartes vardı aynı anda bir de Molliere. Descartes Felsefeyi temsil ediyor Molliere de edebiyatı. Tabii ki bu, Bacon ve Descartes edebiyat yapmadı, Shakespeare ve Molliere'de de felsefe yok anlamına gelmiyor. Burada iki farklı disiplinin gelişimden ve akışından bahsediyorum.

Bizde böyle bir ikilik görülmedi. Mevlâna, Yunus Emre, Fuzûlî bizim hem düşünce tarihimizin kilometre taşlarından biridir ve hem de sanat ve edebiyatımızın en büyük temsilcilerinden sayılır. Hakeza Nâbî de böyledir, Veysî de. Ama biz de bugün felsefe ve şiiri Batılılar gibi "iki farklı zeminde olmalıdır ve zaten öyledir" diye düşündüğümüzden, şairlerimize bu gözler bakamıyoruz.

Bahis Sebebi: Diriliş, Diriltiş

Sezai Karakoç da bu minvalde değerlendirilmesi gereken, çağdaş İslam düşüncesinin çok yönlü bir düşünürü idi. Bir taraftan derin ve karmaşık meselelere çözüm öneren kuramsal teklifleri, bir taraftan şiir olmanın hakkını kamilen veren şiirleri, kaleme aldığı pek çok eseri onu hem düşünce ve hem de sanat dünyamızın müstesna şahsiyetlerinden biri yapıyor. Biz onda hem sorunlarımızın tespitini hem bunların çözümü sadedindeki tekliflerini görürüz.

Sezai Karakoç aynı zamanda, klasik metinleri yeniden okuyan ve onlara durağan bir gözle bakmayan çok başka nazarların da sahibidir. Bu açıdan hepimizin çok iyi bildiğini zannettiği metinlerden sıradan bir okurun çok çok ötesinde yepyeni anlamlar çıkarır. Bizi farklı okumalara ve yeni anlamlara davet eder.

Şiir, deneme, makale, hatıra vb. edebiyatın hangi türünde bir yazı yazmışsa, medeniyetimize ait

Sezai Karakoç

Bizi Neye Davet Ediyor?

bütün kavram, terim ve simgeleri yeni bir yorumla “diriliş” kavramı çevresinde yeni okumalara tabi tutar. Sizin çok iyi bildiğinizi zannettiğiniz, çok aşına olduğunuz kelimeler, kavramlar onun dilinde hiç tanımadığınız bir gösterilenle yeni anlamlara bürünür. Bu yeni anlamlar bizim alışkanlıklarımız kırar ve bizi birden bir diriliş hamlesine çağırır.

Sezai Karakoç, medeniyetimizin âbide şahsiyetlerini ele alır ve onları bize takdim ederken gayet seçici davranır. Bu seçimde da ana rol “diriliş”tedir hatta “diriltiş”tedir. Hakkında müstakil eserler kaleme aldığı Mevlâna, Yunus Emre ve Mehmet Akif, tıpkı kendisi gibi zamanlarındaki Müslümanları, üzerlerinde ölü toprakları atış diriliş davet eden “diriliş erleri”dir. Mesela Yunus Emre’yi tasvir ederken kullanmış olduğu, insanları her sabah dirilişe davet eden bir “uyandırıcı” olan “horoz” imgesidir: “Gerçek Yunus, taptaze ve şah bir horoz sesinden başka bir şey değildir.”¹

İmam Gazalî’yi anlattığı cümlede de aynı şekilde onu bir “diriliş eri” kimliğiyle anlatır bize: “İmam-ı Gazalî, İslam Medeniyetinin, Yunan düşüncesiyle karşılaştığı anda doğan bunalımı atlattığı için, İslam Alemine bağışlanmış bir ilahi lütuf, bir düşünce fıskırışı idi.”² Karakoç’a göre Gazalî’nin ilminin de anahtar kelimesi “diriliş”tir: “Başka ne yaptı Gazalî? “Doğru Yol (sırat-i müstakim)a oturttu. Öleyazan ilmi diriltti. Din ilimlerinin dirilişini gerçekleştirdi. İlim yolunu yeniledi, tazeledi. Düşünce alanında yeni bir zenginliğin tohumlarını saçtı tarih tarlasına.”³

Mevlânâ’yı anlattığı eserinde, Horasan erenlerinin Anadolu’da yeşerttiği o rahmanî medeniyeti Yunus Emre’nin mısralarıyla tasvir eder: Burada da yapılan, kuru ve ölmüş toprakları diriltten su üzerinden bir benzetmedir: “Irmakları Allah deyu deyu akan cennet bir ülke yaptılar Anadolu’yu.”⁴

Şeyler Bildiğimizden İbaret Değildir

Sezai Karakoç gibi büyük düşünürlerin elinde ve dilinde, bildiğimiz varlıklar bilindik anlam çerçevelerinin dışına çıkarılır ve her dem yeni gösterilenleri işaretle bizi diriltici düşüncelere çağırırlar.

Biz, Cennet’te Hz. Âdem ve Hz. Havva için yasaklanan meyvenin ne olduğunu bu meyveyi ilk kimin yediğini, şeytanın cennete nasıl girebildiğini tartışırken, Sezai Karakoç meselenin bambaşka bir boyutuna odaklanır. Onun dikkatimizi çektiği nokta, İnsanoğlunun nasıl olup da şeytanın iğvasına kandığıdır. Karakoç bunu, “insanda şeytanı dinlemeye hazır bir kulak vardı” şeklinde tavsif eder.

Aslında odaklanacak olan nokta, şeytanın vaatlerine kanmaya hazır, derin ve vahim bir zaafımızın oluşudur: “Şeytan (Cennete) içerden mi gelmişti, dışardan mı? Bence daha önemlisi dışardan gelen şeytanın çağrısını dinleyen bir kulağın hemen içerde hazır oluşuydu.”⁵

Bizim aklımıza Hz. İbrahim deyince hemen Nemrut’a karşı savaşıyan Hz. İbrahim gelir. Bu tür akla gelişlerde baskın olan tarihsel kişiliklerdir. Biz onları bir kıssa olarak ve

1 Sezai Karakoç, *Yunus Emre*, Diriliş Yay., İstanbul 2011, 13. Baskı, s. 11.

2 Sezai Karakoç, *Mevlana*, Diriliş Yay., İstanbul 2012, 5. Baskı, s. 27.

3 Sezai Karakoç, *Mevlana*, s.28.

4 Sezai Karakoç, *Mevlana*, s. 9

5 Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, Diriliş Yay., İstanbul 2013, 13. Baskı, s. 8

aramızda belli bir mesafe ile okuruz. Oysa Sezai Karakoç mesafeleri aradan kaldırır ve okuyucuyu okuduğu şey ile birlikte oluşa çağırır.

Hız İbrahim sadece tarihin bir devrinde yaşamış bir şahsiyet değildir. Bizim hepimiz bir İbrahim olmalıyız. Onun savaşı tarihte olmuş ve geçmiş bir savaş değildir. Herkes bir İbrahim'dir, olmalıdır aslında. Hangi açılardan mı?

“Sembollerin diliyle konuşacaksak: İbrahim, Ruh demek; Nemrut da Nefs. Toplum açısından konuşursak: Nemrut, Zulüm demek, İbrahimse Adalet.”⁶

Düşmekten Değil Kalkamamaktan Kork

İnsanlar, alışkanlıkları kırılınca, yüksek bir halden daha aşağı bir hale düşünce genellikle hemen tedirgin olurlar, korkuya ve vehme kapılırlar; düşmüşlerdir, ne yapacaklardır? Düşmek yok olmaktır, ayaklar altında kalmaktır, mahvolmuşlardır.

Oysa Sezai Karakoç, bizi hep ümitvar olmaya, karamsarlıktan kaçınmaya davet eder. Onun dilinde “umutsuzluk” diye bir kavram yoktur. Kötü olan “düşmek” değil, “düşünce kalkmasını bilememek”tir.

Son iki asırdır, Batı karşısında büyük komplekse kapılan ve şaşkın ve perişan bir halde ne yapacağını bilemeyen milletimiz de bu düşmenin hazin ve trajik acılarını yaşamaktadır; fakat Karakoç bizi “düşme”ye değil, “kalkma”ya odaklanmaya çağırır. Düşmek mukadderdir, herkes, her medeniyet düşebilir; vahim olan düşmek değil kalkamamaktır, kalkmasını bilenler

için her düşme, aynı zaman büyük de bir fırsattır: *“Düşmemiş medeniyet mi var? Olsaydı ne değeri olurdu? Önemli olan bir medeniyetin düşüşü değil, düşüşü dirilmesiz bir ölüme dönüşmeden doğrulmasını bilmesidir.”⁷*

⁶ Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 54-55.

⁷ Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 11

Sezai Karakoç

Bizi Neye Davet Ediyor?

Sınanmayan İman Diriltmez de

En başta Peygamberler olmak üzere Allah'a yürekten inanmış ve inancını tavizsiz yaşayan insanların en büyük özelliklerinden biri, büyük acılarla, tahammülü zor sınavlarla denenmiş olmalarıdır.

Bu sınavlar, müminin imanı pekiştirir, Allah'a inanma ve güvenme inancımız bu sınavlarla test edilir sürekli. Acılarla büyümüş insanlar hayatın en büyük fırtına, hatta kasırgalarına meydan okurken; sıkıntılarla denenmemiş insanların imanları en ufak bir darbe karşısında sarsıntı geçirir; kişi inancından şüphelere düşer. Bu yüzden karşılaşılan zorluklar kişiyi hayatın darbelerine karşı çok daha mukavemetli yapar. Sezai Karakoç bu hali çok veciz bir şekilde ifade ederken çekilen acıların önemine vurgu yaparak insanı büyük bir teselliye davet eder: *“Kolay iman bir inkâra dönüşebilir. Ama çile çekilerek erilen inanç, inkârların fırtınasına*

dayanıklıdır.” Sonra, kişinin özellikle konfordan ve ruhları uyuşturan kolaycılık ve hazdan kaçınmasını tavsiye eder: *“Hakikat, ruhumuzun kulağına fısıldayarak der ki: Boş durma insanoğlu imanını imtihan ettir...”*⁸

Bilim İnanmak için Değil Bilmek İçindir

Karakoç'un bilimtaparlara çok acı bir hatırlatması var: Bilimtaparlar, bilimin gerçek olduğunu, bizi yanıltmadığını söylerler, halbuki hiç de öyle değildir.

Bilim de yanılır.

Bilim olumlamalarla değil, değillemelerle ilerler. Yani bilim mutlak değil göreceli bir doğrudur. Bugünün bilimsel doğrusu, yarın yeni verilerin ortaya çıkmasıyla geçersiz kalabilir. Bu yüzden bilim bir “iman” nesnesi değil bir “bilme” nesnesidir. Bilinen şeyler de zamanla artar, eksilir; azalır, çoğalır; eskir, yenilenir.

⁸ Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 28.

Sezai Karakoç'un dilinde bu şu şekilde ifadesini bulur: "Asıl gerçeklik mutlak gerçekliktir. Bilimin tespit ettiği nisbî, izafî gerçeklik değil...."⁹

Hz. Nuh'un Gemisi Nereye Gidiyordu?

Karakoç bizim bilgimizi sarsmaya devam eder. Bilgilerimizin, dolayısıyla beynimizin, düşüncelerimizin donmasına müsaade etmez. Bizi sürekli yeni düşüncelere, farklı bakmalara, özgün düşünmelere davet eder.

Bize sorulsa Nuh'un gemisi dağ gibi dalgalar arasında, meçhule doğru gidiyordu veya Cudi Dağı'nda sonuçlanacak bir yolculuktu bu.

Peki böyle miydi? Tabii ki böyle değildi.

Karakoç'a göre bu yolculuğun çok daha ulvî gayeleri, büyük hedefleri vardı. Nuh'un gemisinin yolculuğu nereye idi?

"Bir şehir olmaya doğru gidiyor gemi.

Mekke, Medine, Şam, Bağdat, İstanbul olmaya doğru gidiyor Gemi..."¹⁰

Bu, bir Müslüman'ın hakiki yolculuğunun ve çabalarının neye ve nereye doğru olması gerektiğine dair de bir yol gösterme ve bir hatırlatmadır.

Medeniyet Nedir?

Nedir Medeniyet? Hepimizin belli cevapları var.

Sezai Karakoç'unki bambaşkadır ve bizimle güya aynı medeniyet dairesinde olduğunu iddia eden ama bizimle aynı saflarda değil karşı saflarda kavga edenlerin neden bunu yaptığını da çok güzel açıklar.

"Medeniyet ruhun dışı vuruşudur. Onun kavgaları içimizin kavgalarıdır."¹¹

Demek ki, şekilde, sözde, kalıpta değil, ruhta ve özde birlik olanlar aynı medeniyet dairesindedirler. Bir medeniyetin kavgasını vermek demek, sadece bir "kavga" işi değil, bir ruhun hayata geçmesini istemektir. Bizimle aynı kavgayı veremeyenler işte o ruha sahip olmayanlardır.

Karakoç bütün dinlerin nihai hedefini işaret ederken aslında hakikat medeniyetinin de esas gayesini belirtmiş olur: "Devlet, Dünya Devleti olmaya doğru gider. Dünya Devleti ama dünyacı devlet değil..."¹² Demek ki bütün dinler aslında aynı gaye için gelmişlerdir. Ama ruhları, dinlerinin ruhlarıyla değil, çıkarıcılık ve hasetle örtülmüş olanlar, dinlerini ve medeniyetlerini gayesinden saptırmış ve "Dünya devleti" kuracak yerde "dünyacı bir devlet" kurmuşlardır. Bu sözler aslında bütün sapmalarının nedenini de açıklıyor: insanlar Hak ile beraber olunca dünya devleti, Hak'tan sapıp da şeytanla birlik olunca da dünyacı bir devlet kurmuş oluyorlar.

Bu ayrım aslında Sezai Karakoç'un bizi neye davet ettiğini de apaçık ortaya koymuş oluyor: Müslüman bir diriliş eridir ve onun bütün eylemlerinin nihai amacı dünyacı devletlere meydan okumak ve onun yerine bir Dünya Devleti kurmaktır. Bunu daha öncekiler yaptılar onlarca dünya devletini tarihe gömüp bir Dünya devleti kurdular. Bizim de kurmamamız için hiçbir engel yok. Ama önce diriliş erleri olmamız gerekir. Zira dirilmeyenler, diriltemezler. Onun bütün çabası bir dünya devleti kuracak erlere dirilişin yollarını ve usullerini göstermek olmuştur.

9 Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 46.

10 Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 49.

11 Sezai Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 78

12 S. Karakoç, *Yitik Cennet*, s. 84

Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 35 Üsküdar/İSTANBUL